

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Artic. III. Errores seu menda in Collectionibus Gratiano posterioribus
occurentia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

Can. II. Legibusque Imperialibus, quarum executionem jubet hic Canon, quæ Raptorem Matrimonii cum Raptâ incapacem declarant, quamvis assensum præbeant Parentes.

DIST. de Consecrat.

Gratianus semel tantum loquitur, infra scilicet, Canon. 50. atque solum, ut remittat ad *Primam Partem Tractatus de Ordinandis*. Aliud itaque non reperitur errorum genus, nisi quod in DIST. I. multas refert spurias *Decretales*, quæ plura continent à Disciplina priorum Sæculorum abhorrentia; quippe quæ instituta non fuerint, nisi multo post vide VAN ESPEN in hanc DIST.

Difficile non fuisset annotare in DECRETO *Gratiani* alios errores, aut menda insignia ad errorem accedentia, vel inducentia. Intrâ præcipuos consistendum esse duximus, majoremque enumerationem nimis dilaturam fuisse institutam hujus cum posterioribus Collectionibus collationem: hæc enim prolixitas inevitabilis fuisset, quoniam menda similia in Collectionibus posterioribus occurrentia pariter observanda fuissent; nam, licet eorum numerus longè minor sit, ita tamen exiguus non est, quin multum ex eo turgesceret hic Tractatus, non mediocriter ob cætera Collectionis Capita diffusus.

ARTICULUS III.

Errores seu menda in Collectionibus GRATIANO posterioribus occurrentia.

EX iis mendis plura ex *Gratiani Decreto* trahunt originem, observanturque à VAN-ESPE in suo in hoc Opus Commentario. Tales sunt præ cæteris Errores, qui spectant auctoritatem Ecclesiæ in Principes, circa res temporales, qui annotati sunt in *Regulis Canonis* circa *Principes*. Indè nascuntur usurpationes Jurisdictionis Sæcularis circa Contractus, Judicia, Immunitates Ecclesiasticas, potestatem condendi Leges de Bonis temporalibus, quæ Ecclesiæ, exclusis ab eâ Principibus, tributa fuit. Indè nascitur prætensa potestas eos deponendi, Regnis aut Provinciis suis eos spoliandi, eas aliis distribuendi, Subditos eorum à Sacramento Fidelitatis absolvendi, Hæreticorum bona Fisco addicendi. Omnia hæc prætensa jura exposita sunt in *Regulis* circa hæc argumenta.

Tales sunt 2. errores circa independentiam Pontificum in Rebus Spiritualibus & plenitudinem potestatis eorum in iisdem rebus; undè nascuntur Reservationes arbitrariæ Absolutionum, & Dispensationum circa Matrimonia & Irregularitatem; Reservationes Beneficiorum; facultas de iis ad libitum & opportunitatem suam disponendi; ea erigendi; unendi; dividendi; eorum Fructus distribuendi; Decimas, aliave Parochialia Jura Monachis concedendi in Curatorum præjudicium: Indè nascitur Sententia, Pontificem Humano nullius Judicio subjectum esse; eum cæterorum Prælatorum esse Judicem: indè Evocationes Causarum; Appellationes Judiciales, atque extrajudiciales ad ejus Tribunal, *omisso medio*, in omni negotio Ecclesiastico, & in quocumque ipsius statu: Indè orta sunt Privilegia, Immunitates ab aliâ, quam à Pontificiâ Jurisdictione, & prærogativæ non pauca fusiùs expositæ in *Regulis* circa *Prælatos Ecclesiasticos*, eorumque Jurisdictionem, tum generatim, tum speciatim consideratam.

Hoc duplex Errorum genus aliter in DECRETO *Gratiani*, aliter in Collectionibus subsequentiibus continetur: in his enim explicati sunt, & in consequentiis distributi: In illo, sunt tantum velut in femine & in principio. Iis erroribus adjici possunt illi, qui Matrimonium spectant, quorum plerique nati sunt ex DECRETO.

Errores aliundè procedentes pauciores sunt; quamvis utriusque annotati sint in locis, ubi de affinitibus argumentis agitur; eorum tamen exempla quedam hic afferre necessarium est, sicut executi sumus, quoad errores *Decreti*, qui in locis iisdem aut similibus annotati fuere. Collectionum ordinem tum inter se, tum quoad earum Partes sequimur.

S. I.

Decretales GREGORII II. tit. de Constit.

Primus error occurrit in *cap. 7. & 10. de Constit.* ab INNOCENTIO III. desumptis, qui, supponens, Principes nullatenus posse Leges condere circa bona Ecclesiastica immobilia, Prædia scilicet, Domos, Tempia, Cæmeteria, Monasteria, aliave temporalia, quæ ad Ecclesiam pertinent, declarat Leges Principum in res ejusmodi, nisi rogante Ecclesiâ factæ sint, ejusve assensu roborantur, non valere, quamvis in Ecclesiæ commodum vergant. Quasi verò Principes confirmando Donationes Ecclesiæ factas, suam in hæc bona auctoritatem abdicaverint, aut patiendo illa in Manum Mortuam cadere, ad utilitatem Religionis, quam profitentur, Legum ad eorum conservationem condendarum curam, nisi expressè rogarentur, abjecissent, non verò ad eam ultrò se afrinxissent.

TIT. de Elect.

Quod insinuat idem Pontifex *cap. 4. & 20. de Electione*, verius non videtur. Scilicet Pontificem non subjacere Legibus Conciliorum Generalium, quæ non aliam habent auctoritatem, quam eam, quam à Pontifice mutuantur, à quo coacta, & coram quo, vel ejus Legatis, habita sunt, Successorem cum eandem habeat auctoritatem, quam habuit Decessor, ejus Constitutionibus non nisi prout libuerit astringi: quod convenit cum eo, quod dicit, se, *secundum plenitudinem potestatis de jure posse supra Jus dispensare. Can. 4. de conc. Prob.* non exceptis casibus in quibus ratio juris adversatur dispensationi. Talis autem eratis, de quo agebatur, scilicet. Casus promissionis aut Collationis Præbendarum ante earum vacationem, in tempus, quo vacaturæ essent, hæc autem promissiones Collationes-ve perniciosissimæ sunt, propter annexum sæpius alienæ mortis votum.

Non pauci sunt Eruditi, aliisque in Sedis Apostolicæ gloriam propensi, quibus hæc loca displiceant, propter malas consequentias, quæ inde possint deduci, v. g. quod Pontifices à Canonibus etiam Conciliorum Generalium independentes se dicant, quod atrocissimos effectus parere potest, maxime ex potestate eorum, qui alio Spiritu aguntur, quam PETRUS ab omni cupiditate dominationis alienissimus. Principium horum Textuum est in *Cap. 4. de Elect.* in quo PASCHALIS I. aut II. certissimum esse contendit, *Romane Ecclesiæ Legem Concilia ulla non præfixisse, cum omnia Concilia per Romanis Pontificis auctoritatem, & facta sint, & robur acceperint, & in eorum Statutis Romani Pontificis patenter excipiatur auctoritas.* Horum autem factorum adhuc desideratur probatio; aliundè verò, quamvis de his constaret; Pontifices semper subditi sunt rationi Canonis ipsi Conditoribus superiori, quod expositum est in multis hujus Operis locis.

Idem sit judicium de *Cap. 34.* ab eodem INNOCENTIO condito, in eo, quod dicit, Electores Imperiales à Pontifice Jus eligendi Imperatorem accepisse; Sedem Apostolicam Imperium à Græcis ad Gallos transfuisse; ad ipsam pertinere Electum examinare, approbare, consecrare & coronare, si est dignus, vel rejicere si est indignus, ut, quia Sacrilagus, Excommunicatus, Tyrannus, Fatuus, Hæreticus, Paganus, Perjurus, vel Ecclesiæ Persecutor. Hæc præventiones ambitionis suspicionem inducunt, possuntque Imperium turbare, Civilesque discordias generare.

De

De Translat. & Renuntiati.

Nec magis placet *Cap. 2. de translat.* Idem Pontifex in eo significat, Apostolicam Sedem posse dissolvere Matrimonium consummatum, quia dissolvendi facultatem habet conjugii spiritualis Episcopi cum Ecclesiâ suâ; difficilius autem est res spiritualis destruere, quam res temporales: idque proponit velut unam ex differentis inter utrasque res intercedentibus. Asserit approbationem demissionis Episcoporum, translationis & depositionis eorum Sedi Apostolicâ divinâ institutione reservatam esse, eamque ideò posse vinculum, quo Episcopus Ecclesiæ suæ adhæret, dissolvere, quia Pontifex est CHRISTI Vicarius. Quasi verò Episcopi hujus dignitatis non sint quoque participes. Indè orti sunt omnes Textus ejusdem Tituli, qui Translationes ab aliis confirmatas irritant, & *Cap. 3. 4. de Officio Legati*, quæ rescindunt Translationes ab ipsis Sedis Apostolicæ Legatis, sine speciali licentiâ factas, ideò quòd hæc approbatio, seu autorisatio, sit Privilegium speciale & singulare Successorum PETRI, quo nemo frui potest, nisi specialis concessionis à Pontifice factæ beneficio. Indè nati sunt omnes Textus, qui supponunt, nullum Episcopum sine licentiâ Pontificâ renunciare posse, cujusmodi plures occurrunt *TIT. de Renunt. Tit. de Regular. Caput 18.* non minùs est expressum. Textus illi collecti sunt in *REGULIS circa Causas Majores.* Eodem *TIT. de Renunt. Cap. 11.* INNOCENTIUS attribuit *Primo Concilio Constantinopolitano Canonem à Concilio sub PAVLO habito conditum*, idque patet ex eo, quòd Concilium illud dicat, esse unum ex Quatuor Principalibus, quæ sicut *Quatuor Evangelia* Ecclesiæ Catholicæ venerantur.

Tit. de suppl. negligentia.

Caput 1. de suppl. negl. suppeditat exemplum dispensationis perpetuæ ab uno Canone Concilii Generalis NICENI II. absque necessitate concessæ. Statuit illud, ut, si Episcopus Diocæsanus tertio cum humilitate requisitus, Abbatem benedicere renuerit, eidem Abbati liceat proprios Monachos benedicere, & proindè Ordines Minores conferre, quòd Abbatibus non benedictis à Concilio interdicitur. Hanc autem sine necessitate indultam fuisse dispensationem apparet ex eo, quòd hoc casu benedicendi jus ad Metropolitanum devolvebatur, aut ei remitti poterat, coque deficiente, ad vetustiorum Suffraganeum Provincie. Potuisset etiam Pontifex Abbati rejecto permittere, ut Benedictionem ab alio quovis Episcopo Catholico acciperet, ut cautum fuit in casu, quo Diocæsanus neque ordinare, aut benedicere Abbates, neque S. Chrisma Monachis impertiri vult nisi simoniacè. Præterea, Concilium Generale censuit, hanc Benedictionem tam necessariam esse Abbatibus, ut Ordines Minores conferre possint, quam ipsum Presbyteratum: siquidem eam facultatem nonnisi sub his duabus conditionibus concedit. Denique, quotiescumque Jus negligentiam Prælatorum supplere jubet, toties certum constituit tempus, quo elapso Superior Prælati negligentis, tenetur ejus defectum supplere, rem omissam ab Inferiore perficiendo. Hic Textus ab ALEXANDRO III. desumptus est.

De Tempor. Ordin. Scrutinio in Ord. faciendo Ordin. ab Episcopo, qui &c.

Cap. 15. de Temporibus Ordin. continet principium, quòd Episcopos ad conditionem Delegatorum, quoad dispensationem, redigit; scilicet, quòd dispensare non valeant, nisi in casibus à Jure nominatim expressis. Ab INNOCENTIO III. desumptum est hoc *Cap.* licèt tribuatur HONORIO. Ejus autem principii falsitas ejusque perniciose consequentiæ demonstratæ sunt in *REGULIS circa Dispensationes.*

TIT. de Scrutinio in Ordine faciendo, Scrutinii formam pollicetur: unicus autem ejus Tituli Canon nihil de eo dicit.

Cap. 1. de Ordin. ab Episcopo, qui &c. supponitur, licere Episcopo Ordini Episcopali autoritate privatâ renunciare ejusque exercitium sibi interdiceret, ita, ut, si postea Sacros Ordines conferat personis hujus interdictionis spontanea conscis, ea non accipiant Ordinis executionem, nec excipiuntur casus, quibus id fieret, aut consentiente alio Episcopo, aut requiruntur Abbatibus, qui Subditos suos à quovis Episcopo Catholico, qui sibi placuerit, ordinari curare possunt. Difficile est detegere justam hujus suppositionis causam, quæ etiam fit in *cap. 11. de Renunt.* nam alia esse nequit, quam crimen, quo quis Episcopalis Dignitatis exercitio se indignum fecit, eoque casu, vel crimen est occultum, & tunc renunciatio hujusmodi spontè facta, scandali periculo objicit; vel publicum, & tunc depositioni locus est.

De hæc Difficultate, ne verbum quidem apud Interpretes.

Tit. de etat. & qualis. Ordin.

GREGORIUS IX. adjicere debuisset *Cap. 1. de etat. &c.* certum tempus Definitioni Concilii *Pictaviensis*, quæ Beneficii privationem sancit. Hoc enim omisso penam ferre inutile est; nam, ut incurritur pena ratione neglectæ receptionis Ordinum, oportet, ut is, qui negligens dicitur, sciat intrâ quòd tempus eos recipere teneatur, vel certus statuatur Monitionum numerus, quibus peractis, negligentia per amissionem Beneficii coerceretur; neque enim, quoad penam, quis negligens censetur, nisi post elapsam sine actione tempus à jure præstitutum, aut contemptas monitiones. Hæc temporis, intrâ quòd fieri debeat promotio ad Ordines requisitos, definitio, hic eò magis erat necessaria, quòd nondum in Jure satis lucidè facta erat, vide *GONZAL. in Cap. 7. de Elect. S. 2. n. 5.*

Ætas Annorum XIV. non videtur sufficere ad regimen Ecclesiarum. Tamen *Cap. 3. de etate & qual. Præficiend.* majorem non requirit, neque ullam restrictionem continet. Itaque hic esset laxamentum, posito, quòd illud ad alias Ecclesias extenderetur, quam Capellas separatas, seorsimque subsistentes.

Cap. 5. & Cap. 9. multis eruditione, pietateque conspicuis viris displicent. *Cap. 5.* permittit regimen Ecclesiæ Parochialis, Clericis etiam in Minoribus duntaxat Ordinibus constitutis, saltem dispensativè concedi: *Cap. 9.* absolutam dat facultatem eligendi Subdiaconum in Episcopum. Ideò autem hæc displicent, quòd hæc Promotio cogat, ut omitterentur interstitia, quoad Ordines Superiores, quibus carent Clerici Minores ad Presbyteratum evahendi, & Subdiaconi in Episcopos consecrandi. Electus enim in Episcopum tenetur intrâ tres Menses, à Confirmatione numerandos, consecrari: is verò, cui Parochialis Ecclesiæ data est, Presbyteratum intrâ annum accipere debet. Harum Dispensationum permissione Casus urgentis necessitatis aut utilitatis, quorum ratione tantum licitæ sunt Dispensationes, conversi sunt in Jus commune, abrogatique antiqui Canones, qui ejusmodi Promotiones interdicebant, quoniam illæ non fiunt, nisi ad accelerandam receptionem Ordinum Superiorum, quam Probatio sufficiens in Ordinibus Inferioribus præcedere debebat. *DIST. LXXXVII.*

Tit. de Filiis Presbyt.

Cap. ult. de Filiis Presbyt. supponit GREGORIUS IX. Dispensationem defectus Natalium Promotioni ad Dignitates, Personatus, Parochias, obstantis, reservatam fuisse Pontifici; cujus tamen, nulla apparet probatio, quæ præcedat. Significat, ejusmodi Provisiones Dispensatione munitas, Ecclesiæ, in quâ factæ fuissent, honestatem deformaturas non fuisse.

TIT.

TIT. de servis non ordinandis.

Cap. 7. de servis non ordinandis, desumptum est ex Decretali INNOCENTIO III. falso adscripta, quæ non reperitur in antiquis Collectionibus, unde suppleri non potuit id, quod in eâ relictum fuit à Raymundo de Pennaforti, quamvis necessarium esset, quia imperfectum est initium. Falsitas probata fuit ubi de confirmatione Collectionis I. Eandem probationem refert quoque GONZALES in hunc Textum.

De Bigamis non ordinandis.

LUCIUS III. Cap. 2. hic, & INNOCENTIUS III. Cap. 7. ibid. docent, dispensationem Irregularitatis Bigamiæ licitam non esse; quoniam hæc Irregularitas ab Apostolis instituta fuit: circa eam tamen dispensaverunt Pontifices posteriores, illudque Jus Sedi suæ reservaverunt, quasi soli essent Apostolorum Successores.

De Clericis peregrinis.

Cap. 1. ALEXANDER III. jubet Clericos Ultramarinos, Ordinationis suæ fidem per Quinque Episcoporum sigilla facere, priusquam ad exercitium Ordinis sui admittantur. Hæc cautio non esset sufficiens, nisi testimonium illud tale sit, ut pro legitimo haberi possit in Ecclesiis, in quibus admitti petunt ejusmodi Clerici.

Cap. 4. ibid. insinuat Episcopum autoritate Apostolicâ indigere, ut Clericos Peregrinos, sine suo consensu in suâ Diocesi institutos, destituere possit; HONORIUS III. enim Reghinensi Episcopo scribens de hac re, illud ipsi Apostolicâ autoritate indulget. GONZALES in hunc Textum, ait, in universo orbe Christiano receptum esse, ut soli indigenæ ad Beneficia admittantur, Legesque circa id expressas ubique reperiri, vel antiquam Consuetudinem. Itaque Sedis Apostolicæ indulgentia necessaria non est ad ejectionem peregrinorum sine consensu Diocæsani institutorum.

De Offic. Archid. de Offic. Archipresb.

Ex ordine horum Titulorum patet, GREGORIUM approbavisse subordinationem Archipresbyteri Archidiacono. Hoc etiam cernitur in Cap. 7. prioris, & Cap. 2. posterioris Tituli, in quibus superioritas Archidiacono tribuitur. Porro, indecora videtur hæc subordinatio, nec refert, quod Archidiaconus sit Episcopi Vicarius; nam 1. hic Vicariatus parum latè patet, aliudè Archipresbyter vices Episcopi gerit in rebus non minoris momenti. Hæc observationes probantur in REGULIS circa has Dignitates.

De Offic. & Pot. Judicis delegat.

§. 3. Cap. 38. ab INNOCENTIO III. conditi definit, Ordinarium debere exequi Sententiam Judicis Delegati, quamvis eam injustam esse sciat, & consequenter eum teneri exequi sibi notam iniquitatem sicque fieri participem culpæ Delegati. Itaque, ut purgetur hæc decisio, excipiendus est casus iniquitatis manifestæ, vel pro tali ab executeore habitæ.

De Offic. Judicis Ordin.

Caput 1. tribuit Episcopis liberam potestatem adulteria & scelera inquirere, ulcisci, & judicare, secundum quod Canones censent, absque impedimento alicujus. Hujus facultatis exercitium velut Inquisitionis species spectaretur, nec à Principibus toleraretur, sed haberetur pro usurpatione autoritatis Sæcularis, idoneâ ad Familiarem pacem & publicam tranquillitatem perturbandas.

Distinctio duarum Legum, Jurisdictionalis, scilicet,

& Diocæsana, de quâ loquuntur in Cap. 16. à GRATIANO introducta ac propter ejus autoritatem à Sede Apostolicâ recepta fuit, ut notat VAN ESPEN. Ea infra exponetur.

De Majoris. & Obed.

Insinuat in Cap. 5. Episcopus Pontifici potius quam Principi suo obsequi debere, nec restringitur hæc Doctrina ad Res Spirituales. Malè autem illud concluditur, ex eo, quod nobiliores sint Temporalibus Res Spirituales. Spirituales enim Potestas Temporalis subicitur in Rebus Temporalibus, quemadmodum hæc illi vice versâ in Spiritualibus. Cap. est INNOCENTII III. Idem Cap. 6. probare intendens, Pontificem Imperatori cæterisque Principibus esse Superiorem, loca Scripturae laudat hoc non probantia. Talis est JEREMIÆ locus, Ecce te constitui super Gentes & Regna, ut evellas & dissipes, ædifices & plantes. Quod à Propheta non nisi prædicando agendum erat, nullamque relationem ad Pontificem habet. Talis est locus GENESEOS, Deus fecit duo Luminaria magna, majus ut præesset diei, sive Solem aut Pontificem, minus, ut præesset nocti, sive Lunam aut Imperatorem. Talis est locus Evangelii, Quodcumque ligaveris &c. ad PETRUM sine restrictione directus. His pluribusque similibus locis, adjicit sententiam supra memoratam, spiritualia temporalibus antecellere; undè nihil confici potest, nisi Pontificem Principibus in spiritualibus præesse, sicut Pontifici præminent Principes ratione temporalium, quæ ab ipsis accepit. Infelices hæc applicationes parum juvant causam Pontificis adversus Imperatorem, quæ justa esse poterat, sed malè propugnabatur.

Licet Pontifex Patriarchis annumeratus sit in Canonibus priorum IX. Sæculorum, se ab illorum consortio eximit INNOCENTIUS III. Cap. 8. Gratianum sequutus, Sedemque suam Juris Universi fontem appellat. Cap. 9. supponit quædam Monasteria Legi Diocæsanae subjuncta esse; repugnat notioni hujus Legis, quam dant Canonista. Ut hoc intelligatur; sciendum est 1. Cap. 9. jubere, ut Abbates Lege Diocæsana Episcopo subiecti, Synodo Diocæsanae intersint; 2. hoc nomine contineri omne, quod Episcopus ab Ecclesiis suæ Diocæseos accipit. Lex autem Jurisdictionis vocatur id omne, quod in iisdem Ecclesiis peragitur. Hujus distinctionis ope Canonista Jura omnia Episcopalia exponunt, & quoniam Episcopo unum ex ejusmodi Juribus solvitur in Synodo Diocæsana, quod idèdè Synodaticum vocatur; omnes, qui ad cæteros Censuræ à Diocæsani debitos obligantur, huic quoque subiciuntur. Eadem distinctione dividunt Ecclesias Diocæseos in Immunes seu Liberas ab omnibus Juribus Temporalibus Episcopo debitis & in eas, quæ iis subiciuntur; illasque designant nomine Locorum Diocæsanae Legi non subiectorum. Talia sunt juxta Concilium Herdensis Monasteria omnia Provinciae Herdensis, quod à Gratiano productum fuit ad Monasteria cæterarum Provinciarum. Hoc itaque Caput continet exceptionem regulæ, quæ Monasteria à Lege Diocæsana eximit, ac aliquam confusionem inducere videtur circa prædictam distinctionem. Omnia Jura sub Lege Jurisdictionis comprehensa enumerantur. Cap. 16. de Offic. Jud. Ord. utraque Lex fufius exponitur in REGULIS circa Jurisdictionem.

Lib. 2. de Judiciis Tit. 1.

Reprehenditur ALEXANDER III. quod agens de Clericorum delictis, Adulteria inter Minora Crimina recenset Cap. 4. §. 1.

Juxta Cap. 10. à COELESTINO III. desumptum, Clericus à Judice Sæculari plectendus non est, nisi post adhibitas, adversus ipsum successivè & frustra, omnes poenas Ecclesiasticas, licet criminum reus sit, quæ publicam turbant quietem: dogma perniciosissimum.

Cap.

Cap. 15. 17. prohibent omnino à Laicis ad Judicem Sæcularem trahi Clericos pro defectu Justitiæ. *Caput* autem 10. & 11. de *For. Compet.* permittunt recurrere ad Judicem Ecclesiasticum in casu denegatæ sibi à Judice Sæculari justitiæ. Hæc inæqualitas æquitati adversatur. Singuli hi *Textus* sunt INNOCENTII III.

Cap. 13. INNOCENTII III. docet, Pontificem Judicio procedere posse in controversiis inter Principes Supremos natis ratione peccati, maxime perjurii, vel pacis fractæ. Hoc in principium assumptum fuit in gratiam Judicis Ecclesiastici à Canonistis, qui dicunt, eum posse, per viam denuntiationis Evangelicæ, seu judicialis, procedere contra quemlibet Peccatorem, etiam Laicum &c. Vid. summam hujus *Capitis*.

De Foro Compet.

Juxta *Caput* 2. nullus Judex Sæcularis nullum Clericum criminofum, etiam in Minoribus constitutum, sine permisso Pontificis damnare, vel coercere potest. Quæ conditio publicæ quieti adversatur. *Caput* 8. à LUCIO III. conditum Ecclesiæ læsæ concedit, Malefactores suos, quamvis Laici sint, coram Ecclesiastico Judice convenire: Privilegium, quod à solo Principe dari valet.

Cap. 9. à COELESTINO III. profectum jubet causas pecuniarias Clericorum Jure Canonico decidi, non verò secundum Consuetudinem aut Legem Loci; hoc falso nixum Principio, quod Clerici Legi Sæculari non subfunt, ut patet ex parte decisa.

Cap. 10. quod est INNOCENTII III. concedit Laicis facultatem adeundi Judicis Ecclesiastici, in defectu Justitiæ Sæcularis, hoc est, si in Judicio prægravati aut oppressi fuerint. Pontifex se Vicarium Imperatoris esse insinuat, Imperiali Sede vacante, jusque, habere emendandi Sententias Judicum Sæcularium inferiorum. Prædicta facultas ab eodem tribuitur Viduæ *Cap. 11.* in simili casu, hoc est, si, per Judicem Sæcularem suum, justitiam non possit obtinere; CUYACIUS in *Cap. 12.* INNOCENTII III. errare contendit, cum dicit, Clericos Privilegio fori renuntiare non posse, ejusque rationes confutat.

Laici Jura Ecclesiastica usurpantes, velut Sacrilegi, per Judicem Ecclesiasticum compelli debent. *Cap. 16.* quod est GREGORII XI. lata janua ad Judicem Sæcularem Jure suo spoliandum.

Cap. 18. ejusdem GREGORII, Laici prorogare possunt Jurisdictionem ejus, qui suus non est Judex, sine consensu veri Judicis. Clerici autem illud nequeunt, nisi Diocesani consensus accedat, eoque accedente, possunt. Hæc principia falsa sunt, ut probatum fuit in *REGULIS circa Judicia*.

De Feriis.

GREGORIUS IX. *Cap. 5.* quodlibet opus servile Dominicis & Festis diebus fieri vetat, omnemque Contractum aut Actum Judicarium; idque statuit sine participatione Principum, qui ad hæc ordinanda cum Ecclesiâ concurrere debent.

De Ordine cognit.

Cap. 3. si quis hereditatem petens coram Judice Sæculari repellatur per Exceptionem defectus Natalium, Judex Ecclesiasticus hanc Exceptionem discutere debet, excluso Sæculari Judice, quamvis accessio sequatur rem principalem omnisque Exceptio sit semper accessoria.

TITULI.

De Causâ Posses. & propr. de restitutione Spoliat. De eo qui mitt. in Poss. De sequestr.

Plurimi sunt *Textus* his in *TITULIS*, qui Judici Ecclesiastico tribuunt id, quod ad Judicem Sæcu-

larem pertinet. Judicium scilicet Possessorium, resque ipsi affines. *Cap. ult. de Judiciis* illud Judici Sæculari pertinere agnoscit, etiam in re Beneficiariâ.

De eo, qui mittitur.

Textus, qui jubent Actorem mitti in possessionem rei petita, si Reus legitimè conventus & expectatus non comparet, solumque ac verum declarari possessorem, posito quòd, intrâ annum missionis, Reus se siturum in Judicio, causamque defensorum non caveat, hi, inquam, *Textus* non excipiunt casum, quo de Beneficiis agitur, undè periculum erat, ne Beneficium addiceretur ei, qui Titulo destituebatur, quapropter abrogati sunt. *Cap. 1. Tit. ejusd. in 6.*

Ut lite pendente nihil innovetur.

Cap. 5. ab HONORIO III. conditum, insinuat, Pontificem Monachis Novalium Privilegium concedere posse, lite circa eas pendente, modò in supplicatione litis mentio facta fuerit. Hoc fieri nequit, quin adversarius jure suo spoliatur; hæc autem spoliatio iniqua est, & contraria Regulæ, de non tollendo *Jure alteri quasito*.

De Confessis.

Cap. 1. Excipiendus esset casus, quo is, qui crimen suum confitetur, de eo etiam convictus est; hinc enim auditur ejus depositio adversus sui sceleris Confortes.

Cap. 2. significat, eum, qui incidenter aliquod crimen confitetur, poenâ ordinariâ plectendum esse absque informatione. Quod falsum videtur. Hunc errorem agnoscit GONZALES, *ibid. n. 7.* qui, ut Pontificem purget, conjicit, illum inquisitionem præmississe condemnationi.

De Probationibus.

Nullus ferè est *Textus* in hoc *TITULO*, qui Probationes generatim spectet, quod tamen germanum est ejus argumentum, quoniam de ipsis in specie agitur *Titulis* sequentibus; hic autem agitur de Probatione per Instrumenta, C. 1. 5. 7. 11. 13. 15. item de Probatione per Testes *Cap. 6. 9. 13.* item per Jusjurandum, C. 2. 10. 12. item per inspectionem Corporis, C. 4. 14. item per Famam aut communem reputationem, C. 10. 12. 13. Denique per Præsumptionem C. 10. Diximus: nullum ferè propter *Capita* nempe 3. quod dicit, in æquilibrio Probationum absolvendum esse Reum. 2. quo Actor, qui plenè probavit, à jurandi necessitate liberatur: 12. quo probatâ affirmativâ: negativâ probationem admitti prohibetur.

Tit. de Testib. cogendis. &c.

Quidam *Textus* Testes cogi prohibent ad deponendum in Judicio Criminali, Vid. *Cap. 10.* CUYACRUS in *b. Tit.* hanc exceptionem improbat, eamque menti Legum & Canonum adversari ostendit, qui significant coactionem in Judicio Criminali, magis quàm in Civili, necessariam esse; abhorremus enim vulgò à procurandâ cujusvis damnatione, aliundè si Reus innocens sit, ipsique denegetur auxilium, eo majus est hoc in casu delictum, quo præjudicium inde Reo illatum gravius est. Probatum est, in *REGULIS circa Monitoria*, hanc exceptionem non obtinere, & quare.

De Fide Instrum.

Cap. 10. Probationem Testimoniam admittit adversus tenorem Instrumenti à Notariis redacti, & pro legitimo à Partibus habiti, quod perniciosis consequentiis obnoxium est.

Cap.

Cap. 12. insinuat, Judicem cogere non posse Reum; ut Instrumenta sua Actori edat, nisi communia sint; quod falsum est, ubi Actor Juri Communi nititur, Reus verò Juri privato: Privilegio, v. g. Donationi, Provisioni Beneficii, alterive Instrumento, quod petitionem labefactet. vid. GONZALEZ in Cap. 1. de prob. n. 14. & 16. eundemque in Cap. 5. de Fide Instrum. n. 3. ubi laudat Cap. 6. de Privileg. in 6. quod hanc exceptionem probat.

De Jurejurando.

Hic quædam proponunt regulæ falsæ circâ Jurandum, ut probatum fuit in expositione Decalogi à Corpore Juris desumptâ. Talis est v. g. quòd Juramentum accedens contractui Jure Civili irritum valeat & liget.

Cap. 4. quod non spectat, nisi ad Episcopos Pontificis Vasallos, malè extensum fuit ad ceteros Episcopos, omnesque Abbates.

Plerique Textus Jurijurando, quatenus probatorio, non congruunt.

De Prescription.

Privilegium, quod hic Romanæ Sedi tribuitur Cap. 13. ut, non nisi Centenaria Præscriptio ipsi possit opponi, nititur in Lege revocatâ, ut probat VAN ESPEN in CAUS. XVI. Quod dicitur Capp. 11. & 16. de impræscribitate Juris Procuratoris Legatis ceterisque Prælati, qui visitant, debiti, non est in usu, eamque justam non esse judicatum est. Tit. de Sent. & re Judic.

Cap. 3. Romanis prætensionibus adversatur; ibi enim S. GREGORIUS dicit, Judicium Episcoporum ad Concilium Provinciale pertinere, seu ad Concordem Sacerdotum Sententiam, quod adversatur Doctrinæ INNOCENTII III. in Cap. 2. de Translat.

De Appellation.

Quidquid hic dicitur de Appellationibus omisso medio tam Judicialibus quam Extrajudicialibus, de Evocationibus, de necessitate Romam petendi, ad persequendas lites illic delatas, quamvis Regiones undè delate sunt, ab ea valde distat sint, Jurisdictionum ordinem evertit Partibusque maximum gravamen parit.

De Confirmat. utili.

Cap. 5. 6. Beneficiis Regularibus opposita, Consuetudinem à Pontificibus postea confirmatam damnant.

LIB. III. De cohabit. Cleric. & mulier.

Quod dicit Cap. 7. de obligatione non accipiendi Sacramenta à Ministris notoriè Concubinariis, eorumque Missam non audiendi periculofum est: quia facile circâ notorietatem facti decipimus; & Prælati contumeliosum, qui tales Ministros tolerare supponuntur.

De Clericis Conjug.

Textus, qui Clericos in Minoribus Ordinibus constitutos, Beneficiis etiam simplicibus, quæ possidebant, privat, si uxorem ducant, injusti videntur, posito quòd non tollatur ab eis obligatio Vestem Clericalem & Tonfuram ferendi, suosque Ordines exercendi: cum enim hujus obligationis executio, Ecclesiasticum faciat, tribuit pariter Jus fruendi Ecclesiæ redditibus.

De Prabend.

In singulis Collectionibus Gratiani Collectioni posterioribus multi sunt Textus corruptelæ Mandatorum

Apostolicorum faventes, quorum forma legitur. Cap. 36. de Rescript.

Cap. 28. damnat pluralitatem Beneficiorum, ejusque dispensationem nihilominus Apostolica Sedi reservat, quod minuit effectum, quem imprimere poterat hæc prohibitio.

Tit. 13. usque ad 30.

Hi Tituli, qui Bonorum Temporalium, five Secularium, five Ecclesiasticorum Acquisitionem, Administrationem atque Alienationem spectant, multos continent Textus, qui restringi debent ad loca dominationis Pontificiæ subiecta temporalia: aliàs auctoritate carent; quoniam eorum Textuum Dispositiones è Principum potestate pendent. Idem sit Judicium de Textibus circâ Immunitates Personarum, Bonorum & Locorum Ecclesiasticorum, quæ non nisi à Principis beneficio proficisci possunt.

Tit. de Convers. Infidel.

Caput. 2. prout in secunda Collectione veterum refertur, supponit hæc S. PAULI verba, si Infidelis discedit, discedat. I. CORINTH. VII. de eo, qui post Matrimonium contractum in infidelitatem labitur, intelligi, eundemque sensum hujus dicti, quod falsò S. GREGORIO adscribit, Contumelia Creatoris solvit Matrimonium; atque ex his duobus falsis principiis concludit; mulierem Christianam à viro suo in infidelitatem lapsò, post Matrimonium consummatum discedentem, alii nubere posse, filiosque ex ejusmodi conjunctione natos esse legitimos. Caput hoc à CELESTINO III. conditum est. GONZALEZ hic hunc Pontificem excusat, dicendo, eum scripsisse tum, cum adhuc putare liceret Matrimonium etiam consummatum, per lapsum alterutrius Conjugis in hæresim dissolvi; hancque opinionem usque ad INNOCENTIUM III. obtinuisse, qui disertè definivit hæresim; post Matrimonium supervenientem, illud non dissolvere. Cap. 14. de conver. Conjug. Non attendit Gonzalez, CELESTINUM III. loqui de Matrimonio consummato; INNOCENTIUM verò de Matrimonio nondum consummato.

De Despons. Impub. Lib. 4.

CLEMENS III. Cap. 13. sibi facultatem tribuit Matrimonii dirimendi, quod adversus interdictum suum, antè liti decisionem, circâ precedentem obligationem motæ, contrahetur. Quod si contra interdictum nostrum, in præjudicium ipsius aliquid fuerit attentatum, illud irritum esse decernimus, & viribus omninò carere. Quod singulare, cum Impedimenta dirimentia sint à Lege non ab Homine ac propter utilitatem totius Corporis statuta.

De Sponsâ duorum.

ALEXANDER III. Cap. 4. Matrimonium in simili Casu dirimere permittit. Si in tali Casu duxerint appellandum, eis in Ecclesiâ publicè debet interdici archæus, ne ante decisionem cause aliud contrahant Matrimonium, & si contra interdictum Ecclesiæ ita publicè factum venire præsumserint, Matrimonium tam præsumptuosè contractum poteris irritare. Quæ facultas bono publico advertitur, necnon c. 18. de Sponsal.

Idem Pontifex Cap. 3. ibid. agnoscit quosdam ex suis Decessoribus putavisse, Matrimonio consummato subsequenti, Matrimonium præcedens non consummatum solvi; contrario enim definito adjicit, quamvis aliter à quibusdam Prædecessoribus nostris sit aliquando judicatum.

De Conjug. Lepros.

URBANUS III. hic definit Matrimonium non consummatum; superveniente Leprâ, dissolvi: Respondemus quòd

quod ad accipiendam eam cogi non debet; cum inter eos Matrimonium non fuerit consummatum. Florentinus Episcopus ab eo quaesiverat, an Leprosam post Matrimonium superveniente, pars sana ad Matrimonii consummationem cogenda esset? *Utrum; si postquam Sponsalia inter legitimas personas contracta fuerint, ante quam viro mulier tradatur, alter eorum Leprosam morbum incurrat, alius ad consummandam copulam maritalem compelli valeat; vel se ad secunda vota transferre.* S. RAYMUNDUS errore emendare volens, verbo, *Sponsalia*, addit hanc de futuro, nec attendit quaestionis ac decisionis contextum ac verba, in quibus nihil mutavit, planè ostendere hic de Sponsalibus de praesenti agi.

De eo, qui cognovit &c.

ALEXANDER III. Cap. 2. disertè docet, Affinitatem post Matrimonium non consummatum supervenientem, illud dissolvere, si crimen publicum sit; nam *Piscaviensis* Episcopus rogaverat, quid facto opus esset, circa eum, qui quandam uxorem duxerat, quam quidam suaserunt per mensem, quo eam duxerat, non cognoscere; (sponse matrem) in ejus lecto jacentem cognovit, transacto vero mense, tam Pater, quam alii Propinqui coegerunt, ut cum ea Matrimonium consummaret; quod facere noluit, donec Episcopus suum consuleret; Respondet autem Pontifex, quod crimen, si occultum sit, Matrimonium publicum dirimere non potest; sed si publicum sit, locus. Imponenda est ei viro poenitentia paulò major, quam pro adulterio, quã peractã, vel parte ipsius, poterit ex dispensatione cum aliã Matrimonium contrahere. Accurata est hæc epitome, nullamque patitur Textus distinctionem, quã decisionem ab errore purgare possit. Hoc accipiendum est de Textu; prout in Primã veterum refertur Cap. 3. eod. Tit. nam mutilatus est à RAYMUNDO, ut insinuaret, eum de Sponsalibus de futuro intelligendum esse INNOC. III. eum ipsum laudat in priori & vero sensu Cap. 6. hoc Tit.

Tit. de Frigidis.

Capit. 1. quod GREGORIUS IX. ipsum Collectionis suã inferens, adoptavit, plures continet errores. 1. Decernit, ut, si mulier post annum aut dimidium conqueratur, se cognitam non fuisse; contrarium affirmante viro, hujus affirmationi credatur, quoniam *vir caput est mulieris*. 2. Supponit intrã unum aut duos menses, mulierem dignoscere posse, an vir suus coire possit, quod falsum est; ut dicitur ex sequentibus Textibus qui trium annorum experimentum ad hoc requirunt.

Cap. 3. prout in Secundã veterum Collectionum refertur, perniciosum dat consilium; scilicet, si contigerit mulierem Matrimonio seu cohabitationi cum marito fieri inhabilem, virque aliam duxerit, Episcopus dissimulare posse. *Licet non sit tutum indulgere ei, ut aliam accipiat, tamen sub dissimulatione poterit sustinere, quia tutius est unam tanquam uxorem habere, quam cum multis peccare.* Hoc dicere, nihil aliud est, quam Concubinatum permittere, aut saltem tolerare sine necessitate.

Cap. 5. & 7. auctoritatem dant probationi ancipiti Purgationis Partium per Juramentum septimã manus propinquorum.

Qui filii sint legitimi?

Cap. 13. ab INNOCENTIO III. desumpto, leguntur quaedam falsa principia, & applicationes Scripturã parùm congruã: tale est hoc principium, quod ibi sapius iteratur, *eum qui plus potest, posse & minus in rebus diversis ordinis*; tunc enim deest subordinatio v. g. quamvis Spiritualis Potestas nobilior sit Temporalis Potestate, non sequitur eos, qui illam possident, à fortiori hanc exercere posse; aliàs omnis Presbyter, aut Clericus in Sacris Ordinibus constitutus, qui in Ordinatione suã recepit facultates Spi-

Tam. I.

rituales Potestatem Temporalem antecellentes, haberet quoque facultates ad hanc pertinentes; proinde omnes, qui temporalis duntaxat Jurisdictione praediti sunt, in Rebus temporalibus subditi essent iis, qui Spiritualem Potestatem habent. Horrenda sunt hujus principii consecutiones, neque admitti illud potest, quin sequatur ruina ambarum Potestatum, pariter supremarum; atque à se invicem independentium in rebus quã ad singulas pertinent, ut jam ostensum fuit in Collatione harum Potestatum, in Tit. de Major. & Obed.

Applicationum Scripturã ineptissima est ea, quã laudatur Cap. 17. DEUTERONOMII, quod manifesta est ex ejus fundamento; scilicet, quia verbum hoc DEUTERONOMIUM Secundam Legem significat, ideoque ejus Præcepta locum habere debent in Novo Testamento, quod est Nova Lex: his positis contendit Pontifex, Romam esse locum, quem elegit Dominus; Cardinales esse Levitas Summi Sacerdotis Coadjutores; Pontificem esse Summum Sacerdotem, qui super dubiis & ambiguis consulendus est: 1. in Rebus Civilibus & Criminibus; quã designantur his verbis, *inter sanguinem & sanguinem*. 2. in Rebus Ecclesiasticis Criminalibus juxta has voces *inter lepram & lepram*. 3. In Rebus Ecclesiasticis & Civilibus, quã denotantur his verbis, *inter causam & causam*.

Nihilò felicior est applicatio illius PAULI I. *Com. Nescitis, quoniam Angelos judicabimus, quãdò magis secularia*: Quod dictum est ad inducendos Fideles, ut ad Fratrum arbitrium magis, quã ad Gentilium Tribunal in controversiis suis temporalibus recurrent. Hoc autem exiguam habet similitudinem cum pretensione, qua Pontifices sibi jurã quãdam vindicant circa temporalia in Regnis aliorum Principum, idque concludunt ex eo, quod Spiritualem Potestatem habent, dum putant v. g. se posse legitimize, etiam quoad Temporalia, ideo quod legitimize valeant, quoad Spiritualia.

Qui Matrimonium accus. &c.

CLEMENS III. vel CELESTINUS III. Cap. 5. velut Principium proponit, *Quod contra interdictum & ordinem Ecclesie factum est, ratum non haberi, tanquam inordinatum; tam Divinã quã Humanã Legis proclamata auctoritas*: undè concludit, Secundum Matrimonium, quod vir contra prohibitionem Ecclesie, antè litis circa prius Matrimonium decisionem, contraxit, nullum esse, etiamsi prius irritum pronuntia- retur.

Hoc autem Principium destruit distinctionem Impedimentorum dirimentium, & Impedimentorum merè prohibentium, quorum numerus tunc major erat, quã hodie; quoniam peccata Poenitentia publicã obnoxia à Matrimonio excludebant; ita, ut illud non dirimerent, si, eis non obstantibus, contractum fuisset. Principium hoc adversatur etiam innumeris Legibus Ecclesiasticis prohibitis non irritantibus. Si hoc tam Divinã quã Humanã Lex proclamaret, pauciores forent eã, quã contrariã sunt. Hoc argumentum omninò excussum fuit in conciliatione Regularum Juris.

DE DIVORTIIS.

Capit. 1. prout in Primã veterum Collectionum refertur, erroneum est, in eo, quod docet, Mulieris machinationem in vitam Mariti Matrimonium dissolvere, ita, ut vir laesus aliam uxorem accipere possit. Clausula, *post obitum uxoris*, à S. RAYMUNDO inserta, ad illud emendandum, absurda videtur, quoniam homicidium in sui tutelã admissum, nunquã publicã Poenitentia fuit subiectum; itaque non erat necessarium dicere, Maritum post obitum talis Conjugis, aliam ducere posse, quia notorium erat, ipsum

V

ipsum

ipsum publicæ Pœnitentiæ non esse obnoxium. Quod de Homi-idio necessario dicimus, illud à publicâ Pœnitentiâ immune fuisse, confirmatur *Cap. 2. de Homicid. ex Penitentiario Romano* accersito.

De Privilegiis. Cap. 18.

Vix excusari potest HONORIUS III. ab usurpatione Autoritatis Regiæ, qui hoc *Cap.* prohibuit Jus Civile Parisiis, nec non in Locis Urbibusque adjacentibus legere, Prælectionesque ex eodem Jure audire, sub pœnâ privationis juris postulandi, & pœnâ Excommunicationis. Principis est ponderare, an Ditioni suæ Jus illud legi expediat; admittereque aut excludere à munere postulandi. Nec dici potest, hoc interdictum ad Clericos solos pertinere; generale quippe est; nec dicendum est, utilitatem ex hoc interdicto ad Theologiam redundantem, hoc jus Pontifici dedisse; hoc enim quæsitio colore, nihil esset ferè, quod Pontifices non constituerent in præjudicium Regiæ Autoritatis; nam contenderent ad judicium suum pertinere quicquid ad Religionis utilitatem conducit, Principeque suo judicio obsequi debere: perperam quoque purgatur HONORIUS III. dicendo, Universitates esse Corpora Ecclesiastica; nam perique earum Magistri sunt Laici, Sæcularesque sunt; Scientiæ, quæ in ipsis docentur, tales sunt, Humaniores Litteræ, Medicina, Philosophia, Mathesis ac Leges. His rationibus nixus MOLINÆUS in hunc *Textum*, Pontificem usurpationis adversus Regiam Autoritatem arguit.

De Sent. Excomm.

Cap. 15. §. Laici, docet INNOCENTIUS III. prævium justum atque autoritatem Prælati requiri, ut Laici manus in Clericos criminosos ex autoritate Judicis Sæcularis injicere volentes, Excommunicationem vitent, quod valdè perniciosum foret, Reique Publicæ tranquillitati contrarium.

SEXTI, Lib. I. Tit. 8. de suppl. negl. c. 2.

BONIFACIUS VIII. Regi Lustraniæ præter ejus consensum dat Coadjutorem, quia negligentius Regnum administrabat, ejusque bona dissipabat; Coadjutori facultates omnes impertitur, quibus optis erat, ad administrandum independentem à Principe, donec ille moreretur; Subditis omnibus præcipit, ut huic obtemperent, isque recusantibus, *Braccarensem Archiepiscopum & Comimbrensem Episcopum* committit, ut Censuris Ecclesiasticis, præmissis debitis monitionibus, eos ad obsequium compellant. MOLINA in hoc *Caput* dicit, hujus usurpationis occasionem fuisse, quòd ejus Regis Decessores passi fuerant GREG. IX. deponere Episcopum Ditioni suæ subiectum, quia non servaverat interdictum, cui Regnum ab eodem Gregorio fuerat suppositum; laudatque, ut id probet, *Cap. 18. de excess. Prælat.* Tum respondet *Glossæ*, quæ dicit, Ecclesiam, cum Superiorem non haberet REX, angustiis ac difficultatibus Regni providere debuisse, monensque hanc notam esse falsam, quoniam *Lustrania Rex* Imperatori subiacebat; denique adjicit, ANCHARANUM hujus difficultatis solutionem ignorare, quæ peti debet ex prætensione Pontificiâ, quâ se super Reges ac Regna constitutos fuisse asserunt.

De Sent. & re judicatâ. Lib. 2.

Si de Jure, quod ad Principum depositionem sibi vindicant Pontifices, judicium feratur ex rationibus in hoc *Textu* allatis, vix sibi quis persuadeat, illud esse justum; universæ enim rationes in hoc concluduntur, quòd Pontifex sit CHRISTI Vicarius, ipsique dictum in *Petri* personâ fuerit; *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in Cælis*: porrò,

Traditio docet, hæc verba de remissione peccatorum intelligi, & potestatem, quæ illis verbis designatur, eandem omninò esse quam dedit CHRISTUS, his verbis, *Quorum remisistis peccata, remissa sunt eis*. Omnes veteres usque ad GREGORII VII. ætatem illa sic intellexere, vel saltem ad vincula spiritualia restrinxere; nam, si extenderentur ad vincula, quæ Subditos Principi ligant, cum ipsa cæteris Societatis Civilis vinculis arctiora sint, nullum erit, quod à Pontifice dissolvi non possit; ergò Liberos emancipare, Servos manumittere, Conjugatos dirimere poterit; verba quippe generalia sunt, vinculaque inferiora fortiora non sunt, quàm superiora: qui potest plus, potest & minus. GREGORIUS VII. tamen *Can. 103. CAUS. XI. QUÆST. III.* declarat, Excommunicationem etiam Pontificiam hæc inferiora vincula non solvere, aut suspendere. Præterea, hæc CHRISTI verba ad omnes Apostolos directa sunt. MATTH. *Cap. XVIII.* cumque JESUS CHRISTUS Petro dedit potestatem, quam significant, eam quoque cæteris tribuit Apostolis, quos Petrus representabat, & quorum nomine respondebat. Undè, si potestas hæc deponendorum Principum facultatem contineret, hæc cæteris Episcopis Apostolorum Successoribus, communis esset facultas.

Denique, S. Scriptura juxta unanimum consensum Patrum exponenda est, *Sess. IV. Conc. Trident. de Editione & usu Sacræ Scripturæ*; facile autem esset ostendere, Clavium potestatem aliter Patres, quàm Pontificem interpretatos fuisse.

De Immunit. Cap. 3.

BONIFACIUS VIII. Censuras jaculatur in eos, qui Tributa ex quâcumque causâ, in bona Ecclesiastica imponunt, atque eos, qui hæc Tributa solvent; omnes obligationes prius contractas rescindit, Regesque nominatim in suâ Definitione complectitur (hæ Censuræ sunt Excommunicatio ipso factò à singulis personis incurrenda, atque interdictum à Communitatibus pariter incurrendum) harum sibi suisque Successoribus, excepto mortis periculo, absolutionem reservat Pontifex. Denique, nominatim omnibus privilegiis, etiam Imperatoribus & Regibus concessis, derogat in iis, quæ hujus *Textus* dispositioni adversantur. Hæc *Decretalis*, magnas peperit turbas, spectataque fuit ut atrox usurpatione Autoritatis Principum Supremorum. CLEMENS V. eam revocare coactus fuit cum omnibus *Decretalibus*, quæ ad eam mitigandam conditæ fuerant.

TIT. de Hæres.

Hic TITULUS, prout sive in *Collectione GREGORIANA*, sive in *SEXTO*, sive in *CLEMENTINIS* redigitur, multas res continet circâ Penas & Carcerem, quæ effectum sortiri nequunt, nisi à Principibus autoritatem accipiant, quoniam ad Temporalem Potestatem pertinent. Itaque *Textus*, qui res ejusmodi præcipiunt, nimium progressi sunt, nisi Clausula consensus Principum subintelligatur. Præterea, hoc in argumento distinguenda est quæstio *Facti*, quæ ad Principem pertinet, à quæstione *Juris*, quæ pertinet ad Ecclesiam; atque ad hanc restringendi sunt *Textus*, qui dicunt, Magistratus penas Confiscationis in Hæreticos latas exequi non posse, nisi tales ab Ecclesiâ declarati fuerint, Sæcularique Potestati traditi; sicut enim Ecclesiæ est judicare, utrum hæc aut illæ Propositiones Hæreticæ sint, ita pariter Magistratuum Officium est, quoad Laicos, discutere, utrum has Propositiones protulerint aut docuerint.

§. 2.

Extravag. Commun. Tit. de Major. & Obed. Cap. Unam Sanctam.

Hic definit BONIFACIUS VIII. necessarium prorsus esse ad salutem, ut omnis Humana Creatura Pontifici

tifici sit subjecta; undè sequitur Infideles quoslibet ei subiectos esse, cum naturam humanam cum Fidelibus communem habeant.

Quoniam eo tempore, quo prodiit hæc Constitutio, nemo in Occidentis partibus, ad quas condita est, in Spiritualibus se Pontifici subiectum non agnoscebat, verum subiectio, quoad Temporalia, disceptabatur, merito creditur, hæc Definitionem non solum de subiectione in Spiritualibus loqui, sed etiam de subiectione quoad Temporalia; quod confirmatur ex historiâ temporis illius, in qua discimus, eam factam fuisse adversus PHILIPPUM PULCHRUM Francorum Regem, qui Pontificis auctoritatem in Rebus Temporalibus denegabat. Idem colligitur ex Principiis à Pontifice suppositis. Primum est, Ecclesiam duos gladios habere, Temporalem, & Spiritualem; huic ille subordinatus est, & pro Ecclesiâ stringendus est, ad nutum Pontificum.

Aliud Principium est, Spiritualis Potestatis Officium esse, ut terrenam Potestatem instituat, eamque in administratione regat, prout opus est. Alibi jam vidimus quondam de his Principiis iudicium ferendum sit, necnon de applicatione, quæ ad Pontificiam in Temporalibus Auctoritatem fit, huius loci *Quodcumque ligaveris &c.* ad PETRUM directi, atque huius apud JEREMIAM, *Ecce constitui te super Gentes & Regna.* Inutilis esset prolixior tractatio.

TIT. de Privileg. *ibid.* C. 2.

CLEMENS V. hic significat, Pontificem cum Natione aliquâ dispensare posse à Definitione Doctrinali, quæ viget quoad cæteras; Rogatus enim à PHILIPPO PULCHRO, ut præfatam Constitutionem *Unam Sanctam*, revocaret, BONIFACIUS VIII. honorem integrum illarumque servare cupiens, REGI; atque ipsius Subditis, pro meritis eorum, hoc Privilegium indulget, ut prædicta Constitutio, quoad ipsos ut non facta reputetur. Hæc dispositio valde singularis est; vel enim CLEMENS V. putavit, Decessorem suum erravisse in sua Decisione, quo in casu eam omnino revocare debuit; vel putavit eam esse veritati consonam, quo in casu Gallos liberare non potuit ab obligatione illi obsequendi.

Extravag. JOANNIS XXII. *Tit. de verb. signif.* C. 3.

Definit hic JOANNES contra quam NICOLAUS III. Cap. 3. *Tit. eod.* definiverat in 6. Undè, cum agatur de Doctrinâ, alteruter erravit. Et hæc sunt vitia, seu errores, qui in Collectionibus GREGORII IX. BONIFACII VIII. CLEMENTIS V. & in *Extravagantibus* annotari possunt. Perique à Gratiano ducunt originem, cæteri leviores aut pauciores sunt, quam qui apud Gratianum.

SECTIO V.

Similitudines insigniores Collectionis GRATIANI cum Collectionibus Posterioribus.

COLLECTIO GRATIANI cum Posterioribus congruit; præsertim quoad Fontes, undè Canones desumpti sunt, qui idem sunt: scilicet, Scriptura, Concilia, sive Generalia, sive Particularia, Decreta Pontificum, Sententiæ Patrum, aliorumque Scriptorum Ecclesiasticorum, Legesque Civiles. Quoad has Leges, eæ apud Gratianum frequentius adhibentur, ut Textus, atque in Textibus laudantur: hoc in cæteris Collectionibus rarissimum est, ut patet ex *Tertio Indice* DECRETI; qui Auctores in Decreto laudatos continet, collato cum *Tertio Indice* cæterarum Collectionum, cujus materia similis est, in verbo, *Legis*, & in verbo, *Iustinianus*; Ducentæ aut Trecentæ circiter Leges apud Gratianum referuntur, aut laudantur; Quintus vero aut Sextus nominatim in cæteris Collectionibus laudantur. Reliquarum Legum, quæ generatim, sub verbis Juris, aut Legis Civiles, laudantur, numerus longus.

Tom. I.

gè minor est in his Collectionibus quam apud Gratianum.

Altera similitudo insignior ex eo nascitur, quod Acta integra non dantur, sed simplicia Excerpta, absque Datâ, aliâve notâ, quæ Tempus, quo condita sunt, indicet; undè fit, ut sæpius ignoretur, quinam Textus anteriores, aut posteriores sint, & quinam sint anteposendi; si fortè sibi invicem repugnent. Huic vitio remedium provisum est in Editione, quæ Notas DD. PITHOU continet, notato, in fine inscriptionis singulorum Textuum; tempore, quo conditi sunt. In eodem genere similes sunt Collectiones, quatenus ordo Temporum non servatus est inter Textus in singula Argumenta relatos; quod pariter Leges Posteriores cum Anterioribus confundit, Disciplinamque veteriorem cum minus veteri. Præfatæ Notæ Chronologica prævis huius defectus effectibus occurrunt; manet tamen eadem ordinis perturbatio. In hoc Gratiani Decreto congruit GREGORIANA Collectio, quod hæc ex omnibus Collectionibus Decretalium præcedentibus coalescat, ad instar *Codici* JUSTINIANI, qui ex tribus *Codicibus* anterioribus conflatus est: similiter Gratianus in suam Compilationem contulit Canones, ab omnibus Collectoribus præcedentibus quassos, scilicet ex CANONIBUS APOST. ex *Codice* DIONYSII Exigui, & Collectionibus MARTINI Braccarensis, THEODORI Cantuariensis, Pseudo-ISIDORI, *Capitularium Regum Francia*, REGINONIS, BURCHARDI Wormacensis Episcopi, IVONIS Carnotensis Episcopi. Sicut autem Collectione Gregoriana facta non sunt inutiles aliæ Decretalium Collectiones, sic, & post Gratiani Collectionem, opus habemus Collectionibus Canonum ipsi anterioribus. Hæc Propositio circa DECRETUM Gratiani infra probabitur, in Collatione ejusdem cum Collectionibus Anterioribus, sive Orientalibus, sive Occidentalibus.

Quoad cæteras similitudines, observare sufficet, eas Collectiones Jus Commune continere, easque ideo in Scholis exponi, atque in Judiciis ad litium Decisionem adhiberi; undè etiam fit, ut singulæ suis GLOSSIS instructæ sint, quibus Argumenta inter se connectuntur, conciliantur oppositiones, exponunturque obscuriores loci. Hæ Glosse Auctores habent insigniores Juris Interpretes Sæculorum XIII. XIV. & XV. simulque junctæ fuerunt in unam Compagem, quæ dicitur GLOSSA, cui Notæ marginales adjectæ sunt. Unum ex majoribus commodis, quæ ex eâ colligi possunt, est facilitas inveniendi laudationem Textuum, qui relationem aliquam habent cum proposito Textu. Id manifestum fiet ex Observationibus mox faciendis in omnia, quæ ad *Glossam* pertinent, præmissâ monitione, quod, licet Rubricæ Observationes & Conciliationes Gratiani Canonis vires non obtineant; *Glossam* tamen suam habent, perinde ac Canones; qui honor ex auctoritate ejus Scriptoris apud Canonistas natus est.

SECTIO VI.

Observationes in Glossis.

QUAMVIS GLOSSA vim Canonis nihilo-magis obtineat, quam id, quod Gratianus ex seipso, sive in fronte, sive ad calcem Canonum à se collectorum, adjecit, ejusque Glosse auctoritas etiam apud Fautores suos studiosissimos, Gratiani existimationi cedat; de ipsâ tamen in PROLEGOMENIS loquendum esse duximus, quoniam ad Jus generatim spectatum in iis expositum propius accedit. Ejus fit mentio in Additionibus nostris ad confirmandas aut illustrandas REGULAS nostras appositis; Auctoresque in eundem finem à nobis laudati eâ sæpius utuntur, ad stabilienda loca, quæ ab eis accersivimus. Præterea, quædam differentia, & quædam similitudines occurrunt inter *Glossam* DECRETI, & *Glossam* Collectionum Posteriorum, quæ observatione dignæ sunt. Hæ rationes aliæque similes quædam Notas in *Glossam* postulare vix sunt; nosque

V 4

ad